СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVII. Ч. 229. Джерзи Ситі, Н. Дж., второк, 1. жовтня, 1929. VOL. XXXVII. No. 229. Jersey City, N. J., Tuesday, October 1, 1929. THREE CENTS.

ҐОВЕРНОР У СПРАВІ КРАЩИХ УМОВИН ПРАЦІ В ТКАЦЬКІМ ПРОМИСЛІ

ЗАЯВЛЯЄТЬСЯ ЗА ПІДВИШКОЮ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТНІ, СКОРОЧЕННЯМ ГОДИН ПРАЦІ, А ПРОТИ КОМПАНІЙНИХ РОБІТНИЧИХ МЕШКАНЬ.

РЕЛЕЙ (Норт Каролайна), 30. вересня. — Ґовернор О. Макс Гардвер обговорював підчас газетного інтервю відносини, які запанували в ткацькім промислі стейту. Зосібна торкнувся того конфлікту, який зайшов між робітництвом і власниками фабрик. Він заявив, що в найближчому часі задумає скликати конференцію ґовернорів з сумежних з Норт Каролайною стейтів, щоби разом з ними обговорити відносини, які запанували в ткацькій індустрії. Ґовернор Гарднер зазначив, що він обстоює підвишку заробітної платні і є тої думки, що та платня мусить бути такасама як і в інших стейтах. Гарднер заявився рівнож за скороченими годинами праці, мотивуючи це тим, що таке скорочення, як показує практика, виходить на добре не тільки робітникам, але й самим фабрикантам. А в справі компанійних домів заявив він таке, що цю інституцію треба рішучо скасувати і виплачувати робітникам всю заробітну платню в готівці, без всякого обтягування на помешкання. Хай собі робітник мешкає, де хоче й як хоче.

На кінці своєї промови ґовернор заатакував комуністів, заявляючи, що вони дбають при своїй аґітації тільки про свої партійні кличі й світову революцію, а не про це, щоби дійсно зарадити лихови й поліпшити долю робітника. Комуністам ходить тільки про хаос, бо це вода на їх млин.

ДЕМОКРАТИ ПРОТИ ПРЕЗИДЕНТА.

ПОБОРЮЮТЬ ЙОГО ПРАВО В СПРАВІ ЦЛОВОЇ ТАРИФИ. КАЖУТЬ, ЩО ТАКЕ ПРАВО ПРОТИВИТЬСЯ ОСНОВНИМ ПРИНЦИПАМ, НА ЯКИХ ПОБУДОВАНА КОНСТИТУЦІЯ КРАЮ.

ВАШИНҐТОН, 30. вересня. — Вісьмох демократичних членів Сенатського Фінансового Комітету оголосило під проводом секатора Симмонса з Норт Каролайни заяву, в якій критикують домагання президента Гувера в справі цлової тарифи. Вони кажуть, що право президента щодо заважування в справі цлової тарифи походить з воєнних часів і не має ніякого оправдання в конституції. Бо коли признати таке право президентови, то тоді шкода конґресови мучитися над цею справою.

КЛЮБ ТРИЦЯТИ ДВОХ.

БУДУТЬ НЕ ТІЛЬКИ ГРАТИ ҐОЛФА, АЛЕ И ПОЛІТИКУВАТИ.

ВАШИНҐТОН, 30. вересня. — Тут засновано новий товариський клюб, якого членами стали самі члени уряду, сенатори й такі люде, яких голос заважує на законодавстві. Клюб той відомий під назвою „Клюб трицяти двох". Назва та походить від того, що члени клюбу сходяться 32 рази до року грати гольфа, щоби при забаві й по ній обговорювати найважніші політичні проблеми, які торкаються внутрішньої й заграничної політики краю.

ВКРАЛИ ЗА РІК АВТОМОБІЛІВ НА $81,200,000.

НЮ ЙОРК, 30. вересня. — Статистика, яку предложила „Фиделити Фенікс Фаєр Іншуренс Компані", виказує, що в послідньому році вкрадено 116,000 автомобілів, вартости $81,200,000. Але разом з тим подають, що віднайдено 85% украдених автомобілів. На загал, крадіж автомобілів уже не оплачує й той „бизнес" занепадає.

ЖІНКИ, ЗАБУДЬТЕ ЗА СВІЙ ПОЛ!

ТАК КАЖЕ МИССИС ВИЛЛЕБРЕНД І РАДИТЬ ЖІНКАМ НЕ ЖДАТИ НІЯКИХ ПОЛЕКШ У ПРОМИСЛІ ЧИ БИЗНЕСІ З ТОГО ТИТУЛУ, ЩО ВОНИ ЖІНКИ.

ВАШИНҐТОН, 30. вересня. — Миссис Мейбел Вокер Виллебренд виголосила по радіо бесіду, звернену до професійних жінок. Вона піднесла, що тепер настали важкі конкуренційні часи, серед яких може жінка задержати належне місце чи провід тільки тоді, коли не буде домагатися ніяких полекш у бизнесі чи у виконуванню своєї професії. Миссис Виллебренд переконана, що жінка може виконувати тусаму роботу що й мущина, та що в майбутній цивілізації жінка буде провідним чинником.

СОЦІЯЛІЗМ НЕ ДЛЯ РОСІЇ.

БОЛЬШЕВИЦЬКА РЕВОЛЮЦІЯ В РОСІЇ ЦЕ ЧИСТИЙ ПРИПАДОК, А СОЦІЯЛІСТИЧНЕ ПРАВЛІННЯ В ХЛІБОРОБСЬКІЙ КРАЇНІ РІЧ НЕМИСЛИМА.

НЮ ЙОРК, 30. вересня. — З рамени Ліґи Промислової Демократії вийшла книжка під заголовком „Ди Сошелізм оф Авр Таймс". Автором її є Морис Гилквит, голова краєвої соціялістичної партії.

В тій книжці Гилквит обговорює большевицьку революцію і називає її „історичним припадком", викликаним світовою війною, специфічними російськими відносинами і цілковитим економічним занепадом. Міліони здемобілізованих людей без роботи, голодне на землю селянство й безрадна, скорумпована бюрократія мусіли довести до революції. А в тій революції взяли большевики керму тому, бо вони одні мали найбільш підходячу до мас проґраму й були найкраще зорганізованою і карною політичною групою. Большевики взялися сейчас до пристосовування маркеівської науки до Росії і тут заломилися. Показалося, що соціялістичне правління в хліборобській країні неможливе. А знов уряд, позбавлений підпори селянства, не може думати про те, щоби міг в Росії удержатися.

ВБИВСТВО ЗА ТРИ ДОЛЯРИ.

До шпиталю св. Марка в Ню Йорку привезено дня 27. вересня 32-літнього робітника Анджела Скарфінія. Він мав на грудях небезпечну рану від ножа, і від неї помер до кількох годин. Поліція довідалася, що Скарфіні сварився з якимсь чоловіком за три доляри, які він мав завинити другому. В тій сварці вірител, теж італійський імігрант, пробив його штилетом і втік.

ВІРНИЙ ПЕС ЗАВІВ СВОГО ПАНА ДО КРИМІНАЛУ.

Жив собі в Чернівцях урядовець торговельної фірми, Гербель, що мав гарного і вірного пса. Одного дня Гербель зник, а хлібодавець замітив брак великих грошей у касі. Поліція стала шукати Гербеля, зайшла до його мешкання, виважила двері і найшла в хаті лише пса. Пес став шукати пана і шукав його краще ніж поліція, бо по 24 годинах поліція, ідучи слідами пса, найшла Гербеля. Пес дуже втішився, що найшов пана, але пан не дуже був радий з вірности свойого пса.

НОВІ ЗЛОДІЙСТВА В РУМУНІЇ.

Фабрика цукру в Таргу Муреш фальшувала протягом 5. літ свої книги, чим ушкоджено державу на міліони. Кажуть, що фабрика буде вкарана на заплату 100 міліонів левів.

Контроля фінансової управи в маґістраті в Орадя Маре виказала крадіж 8 міліонів левів. Міністерство внутрішніх справ зарядило слідство. Кількa урядників суспендовано аж до закінчення слідства.

ЦІЛА РОДИНА ЗАТРУТА ГРИБАМИ.

В околиці Люблина трафилась сумна історія, спричинена неосторожністю у виборі грибів. Родина Матушевичів зладила собі обід з трійливих грибів, а наслідки цього були страшні. Мати і пятеро дітей утроїлись на смерть, батька і двоє дітей удалося лікарям уратувати від смерти.

ЧЕРВОНА ПАНЩИНА В БОЛЬШЕВІЇ.

„Красная Газета" пише, що в одному селі Саратівської округи присудив місцевий „совєт" 85 селян на кару нагаїв. Бідних селян батожено так сильно, що кількох мусіли відвезти до шпиталю на лікування. — Ось вам большевицький рай.

ЗАСТРІЛИЛИ ПОЛІЦІЯНТА.

Командантови постерунку П. П. у Ґвіздьци, пов. Коломия, хтось доніс, що в гаю біля Слободи Пільної укривається чотирох незнаних мущин, зоружених у револьвери. Згаданий командант вислав туди дві стежі на боки, а сам вибрався ще з одним постерунковим прямо до Слободи. Коли поліції прийшли до гаю, стрінулися з сильним револьверовим огнем. Від цих стрілів згинув один постерунковий.

НАЙВИЩИЙ ЧАС.

З наказу румунського міністра внутрішних справ, Вайди, суспендували у Фокшанах двох вищих поліційних урядників тому, що вони поводилися некоректно з публикою.

СУВЕРЕННІСТЬ ПАПИ.

Між офіціяльним органом Ватикану, „Оссерваторе Романо", і фашистівським щоденником „Джорнале д'Італія" велася недавно цікава суперечка про суверенність папи. Перший з них твердив, що Апостольська Столиця має право заключати союзи з заграничними суверенами по своїй уподобі. У відповідь на те „Джорнале д'Італія" загрозив, що італійський уряд відбере органови Ватикану за його спосіб писання дебіт в Італії. Часопис „Імперо" солідаризується зі становищем цього останнього.

ІСТОРІЯ, ЯКИХ МАЛО.

На Закарпатській Україні в містечку Берегово пізнала жінка свойого чоловіка, що перед 16-ти роками виїхав був до Америки. Чоловік признався жінці, що він оженився в Америці вдруге, але так затужив за першою жінкою, що рішив вернути до неї. Жінка простила чоловікові. Пішли вони разом до дому і заживали щастя по 16-ти роках розлуки, але не довго це тревало. Бо ось по трох днях чоловік зник, забравши з собою все, що було вартісніше в хаті. Тепер не знати, чи це був справді чоловік, чи просто обманець, що скористав з цього, що жінка приняла його за чоловіка.

ПОЖАРІ.

В Цішках, пов. Золочів, повстав огонь в стодолі господаря Ілька Гети і швидко перекинувся на инші господарства. Згоріли забудування Івана Кучеріска та Миколи Загоруйка. Шкода виносить приблизно 10 тисяч злотих. Люде думають, що хтось огонь підложив. — В Вигнанці Долішній, пов. Чортків, загорівся з невідомої причини дім Петра Шидловського. В часі ратування попарився господар та його жінка, Марія.

ВІЩУНИ МОРОЗНОЇ ЗИМИ.

Щойно пройшла дуже студена зима, ще літо жаром палить, а вже є віщуни, що прийде опять студена зима. Так принаймеше кажуть найстарші мешканці Біловежської пущі, яких занепокоїли такі рідкі явища: В кількох місцях величезних Біловежських лісів завважено, як стада диків переводилися зі своїх селищ на полудне. Ця своєрідна еміграція диків має вказувати на прихід дуже морозної зими. Старики тямлять тільки два рази таку мандрівку диків. І оба рази була строга зима.

ЛЕТУН І ЙОГО ДРУЖИНА.

Французький летун Ассолян, який перелетів Атлянтійський океан, пібрався день перед відлетом з молодою Американкою, яка не вміє ані словечка по французьки. Таксамо не знає й Ассолян по анґлійськи. По двох місяцях подала Американка о розвід з причини „взаємного непорозуміння".

ПОЛЬЩА НЕВДОВОЛЕНА.

З Варшави доносять, що політичні круги невдоволені з висліду гаазької конференції. Говорять про уступлення міністра закордонних справ, Залеського. Його наслідником мав би бути граф Скшинський або князь Радзівіл.

ТРАГІЧНА СМЕРТЬ ХЛОПЦЯ.

В Знесінню біля кладовища бавився 10-літний К. Жила з двома своїми товаришами біля горбка з піску. Нагло горбок усунувся й засипав хлопців. Два товариші виратувалися, натомісць Жила згинув, удушений піском.

БОЛЬШЕВИКИ СТРАТИЛИ ЧОТИРОХ ФІНЛЯНДЦІВ.

Засуджені большевицьким судом чотири фінляндські громадяне на кару смерти за розвідчу службу в користь Фінляндії внесли на імя предсідника Вціка, Калініна, прохання о помилування. Не вважаючи на інтервенцію фінляндського уряду, Калінін відкинув прохання. Присуд виконано нічю з суботи на неділю.

МАТИ З 23 ДІТЬМИ.

В місцевости Моано в Льотаринґії жиє пані Ле Павль, яку іменував уряд рицарем почесної леґії за те, що подарувала 18 дітям життя. Вона має 50 років, а її чоловік 60. Вісімнаціте дитя померло кількa місяців по народинах. Троє дітей пібралися, прочі живуть при родичах. Подруже господарює на фармі, яка є власністю родини від 300 років. Ця околиця взагалі дуже богата на діти. Инша жінка з тої самої околиці, яка подарувала аж 23 дітям життя, іменована рівнож рицарем почесної леґії. Ці дві женщини є одинокі, що одержали цю високу відзнаку.

І ТАК БЕЗ КІНЦЯ.

В наслідок анкети, яку перевів румунський ґенеральний інспектор Свінцеску в касі праці, передано в суд інжиніра Мірчу Отулеску і ґенерального інспектора Максиміліяна Кратера. Вони передали в незаконний спосіб парцелі, які були призначені під будову залізничих лічниць, шкіл і дешевих мешкань, своїм фаворитам.

ДЕРЖАВУ СКРИВДЖЕНО ЗНОВУ НА ПІВ МІЛІЯРДА.

Румунське міністерство війни провадить слідство проти відділу фармацевтики, де поповнено злодійства й ушкоджено державу на велику суму. Говориться, що поверх пів міліярда.

ВТОМЛЕНИЙ ЖИТТЯМ.

В Дрогобичі застрілився здеґрадований 38-літній урядник одної нафтової фірми, Герман Тененбавм. Причиною самовбивства — нужда. Самовбийник наложив на себе руку в сінях бюра директора.

ЗГОРІВ ВІЙСЬКОВИЙ ЛІТАК.

Перелітаючи над Запоровом, біля Гостиния, військовий літак типу „Потез" станув в огні. Летун і механік при помочи леґкопадів дісталися щасливо на землю; літак цілковито згорів.

НАСЕЛЕННЯ ПОЛЬЩІ.

Населення Польщі після Головного Статистичного Уряду в Варшаві числить під цей час 30,408,247 осіб. На протязі останнього 10-ліття прибуло 4,126,000 осіб.

ГОЛОДОВИЙ СТРАЙК РОСІЯН, АРЕШТОВАНИХ КИТАЙЦЯМИ

1,200 АРЕШТОВАНИХ У ХАРБІНІ ГРОЗЯТЬ ГОЛОДОВИМ СТРАЙКОМ. ВИМАГАЮТЬ НЕГАЙНОГО ОБВИНУВАЧЕННЯ АБО ЗВІЛЬНЕННЯ. ДОМАГАЮТЬСЯ, ЩОБИ КИТАЙ ЗАПЛАТИВ ПО КОНТРАКТАМ АРЕШТОВАНИМ РОБІТНИКАМ СХІДНО-КИТАЙСЬКОЇ ЗАЛІЗНИЦІ.

ХАРБІН (Китай), 30. вересня. — Місцевий німецький консуль, Штобе, робить заходи, щоби не допустити до розпочаття голодового страйку арештованими російськими громадянами, яких Китайці тримають у місцевім концентраційнім таборі. В імени арештованих заявлено китайській владі дві вимоги.

Перше, арештовані домагаються, щоби кожному з них було поставлене певне обвинувачення або щоби негайно його звільнено. Друге, щоби китайське правительство заплатило утримання по контракту за весь контрактовий час усім тим служачим Східно-Китайської залізниці, які арештовані або звільнені зі своїх посад.

Коли ці вимоги не будуть задоволені, всі арештовані в числі 1,200 розпічнуть з 30 вересня голодовий страйк. Німецький консуль уважає справу дуже важкою до розвязання, бо більшість арештованих обвинувачують у саботажі, що важко кваліфікувати як певний злочин. Крім того китайська влада стоїть на тому, що звільнені робітники й арештовані самі зломили контракти, не виконуючи своїх обовязків.

НЕ ХОЧЕ БОЛЬШЕВИЦЬКИХ ПОЧЕСТЕЙ.

ПАВЛОВ ВІДКИНУВ ВШАНУВАННЯ БОЛЬШЕВИКАМИ 80-ЛІТТЯ ЙОГО НАРОДЖЕННЯ.

МОСКВА (СССР), 30. вересня. — До Ленінграду прибув зі своїм сином світової слави вчений фізіольоґ, професор Іван Павлов. Він тепер вернувся з Америки, де виступав на зїздах фізіольоґів та психольоґів.

Большевики хотіли врядити офіційне урочисте святкування 80-ліття його народження, але він відмовився від таких почестей, бо вважає жовтневу революцію, що привела большевиків до влади, найсумнішою подією в історії. Він уже нераз виступав гостро проти большевицької влади, не зважаючи на те, що большевики запобігають перед ним, стараючись його відоме світови наукове імя використати для своїх марксистських теорій.

Нераз большевики старалися добитись, щоби Павлов своїми працями дав наукове обґрунтовання їх теорії матеріялізму, але старий професор у відповідь завжди рішуче виступав проти большевиків. Коли в Академію Наук вибрано на приказ большевиків членами партійних комуністів, що нічого спільного з наукою не мали, Павлов категорично заявив, що його нога не переступить порога Академії так довго, як довго там будуть знаходитися в числі членів неуки-марксисти.

НАРІКАЄ НА АМЕРИКУ.

КИТАЙСЬКИЙ КОМІСАР ЗДОРОВЛЯ В ШАНҐАЮ ВИСТУПАЄ ПРОТИ КАРАНТИНИ, УСТАНОВЛЕНОЇ АМЕРИКОЮ ДЛЯ КИТАЙЦІВ.

ШАНҐАЙ (Китай), 30. вересня. — Комісар здоровля в Шанґаю, доктор Гу, взерувся до китайського уряду з доманням, щоб уряд ужив заходів, аби американське правительство скасувало двотижневу карантину, яку накладають на пасажирів кожного пароплава, що відпливає з китайських портів до Америки. Він особливо гостро атакує американський уряд за те, що карантині піддаються лише Китайці.

Це роспорядження уряд Злучених Держав зробив на тій підставі, що в Шанґаю та в инших китайських портах серед Китайців панує епідемія менінґіта. Тому перед посадкою пасажирів на пароплави, що їдуть в Америку, всі пасажири І. і II. кляси піддаються медичному оглядови, а пасажири III. кляси затримуються в карантині на два тижні. Доктор Гу вважає таке поступовання американської влади порушенням суверенітету й прав китайської держави й домагається, щоби китайське правительство припинило таке поведення Американців на китайській теріторії.

ЗАТРИМАВСЯ ЛАД.

ДЕМОНСТРАЦІЯ 28,000 АВСТРІЙСЬКИХ ФАШИСТІВ ВІДБУЛАСЯ СПОКІЙНО. АРМІЯ Й ЖАНДАРМЕРІЯ БУЛИ НА ПОГОТІВЛІ.

ВІДЕНЬ (Австрія), 30. вересня. — Новому канцлерови Австрії, Шоберови, бувшому начальникови віденської поліції, пощастило утримати спокій підчас демонстрації австрійського „Гаймверу", фашистівської боєвої організації. Досить спокійно відбувся „похід на Відень" двацять осьми тисяч фашистів, переважно бувших фронтовиків з Великої Війни.

Для того, щоби забезпечити лад і не допустити до сутички їх з соціялістичними боєвими дружинами, новий канцлер Австрії, Шобер, змобілізував усю віденську поліцію та жандармерію й на допомогу їй ще притягнув 10,000 жовнірів реґулярної армії. Всі вони були поставлені в певних місцях Відня, готові кождої хвилини зброєю припинити заворушення. Але фашисти не старалися дістатись до міста, обмежившися лише походом в околицях Відня. День пройшов порівнюючи спокійно, коли не числити дрібних одиночних сутичок та спроби комуністів у Медлінґу зробити заворушення. Цю спробу поліція припинила, арештувавши 57 комуністів.

НЕ ВІДОМО, ДЕ ДІВСЯ.

ПАРИЖ (Франція), 30. вересня. — Відомий французький летун Дідоне Косте, котрий вилетів з Парижа в напрямку на Іркутськ у Сибірі, щоб установити рекорд найдальшого лету літаком, невідомо де дівся. Кілька днів нема від нього жадної чутки.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Oorder

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗА РАСУ Й ЕВАНГЕЛІЄ

У лонґ-айлендській дієцезії епископальної церкви розвелася завзята дискусія, яка розійшлася широким колом далеко поза межі сеї церкви. Ходить у тій дискусії за так зване расове відмежування.

В Америці колись чорні були рабами. Білі силою рабували їх в Африці та продавали в Америці білим дідичам на роботу. Які два покоління тому назад між північними стейтами, які не потребували вживати рабів, та полудневими, які свою господарку оперли на рабство, прийшло до війни. Полудневі, рабські стейти програли війну, і через те чорних рабів визволено. Та визволених законом, їх далі вважали рабами. Їм не давали виборчих прав. Їх не пускали в школу.

Навіть у церкві, де малаби бути рівноправність, їх трактували як безправних. Такі умови лишилися на півдні ще й до нині. Ще й до нині церкви північні голосять, що св. Письмо стоїть за рівноправністю рас і народів, полудневі пояснюють св. Письмо навідворот.

На півночи признавали Муринів як рівноправних братів у церквах, як довго Муринів не було. Коли однак Мурини стали находити на північ, то білі стали й тут відноситися до них, як до них відносилися на полудни. Деколи в церкву попав на пароха священик з полудня й тоді в церковну політику внешено зовсім полудневе становище до рас. Так сталося з церквою евангельською св. Мафтея в Бруклині. Парох сеї церкви випросив Муринів з церкви й парафії.

Мурини й не-Мурини підняли протест проти такого становища. Жадали від епископа сеї церкви публичної заяви проти священика. Епископ виступив з першу зі заявою, що люди зпоза церкви не можуть ставити до епископа церкви таких домагань. Мовляв, тільки члени церкви можуть ставити якісь домагання до церкви. Епископови певно здавалося, що сим він спекається від критики. Та сталося інакше. Ні Мурини ні прихильні Муринам білі не переставали критикувати церкви за те, що говорить не про релігійну справу, а про справу відношення рас і народів, а се справа політична. Недавно епископ виступив з другою заявою, в котрій каже, що священик бруклинської парохії не хотів викидати Муринів з церкви, а тільки порадив Муринам, що їм буде краще в своїй власній церкві. Сею відповіддю епископ признав, що й люди зпоза церкви мають право критикувати церковний заряд за становище церкви до рас і народів, бо таке становище се не чисто внутрішна справа церкви, але політична.

В. Богуш.

ЗА УКРАЇНСЬКУ ВЕЛИКУ ДЕРЖАВУ

Бо лише збудованням такої великої держави можна примусити Польщу та Росію одмовитись від традиційного імперіялізму та від спроб коштом української нації добитись гегемонії на Сході Европи. Бо тільки в цей спосіб можливо досягнути повної рівноваги на Сході Европи та забезпечити там бажаний усім сталий мир. Як бачимо, український державницький рух ставить перед українською нацією справді титанічне завдання, а тому в колах українських соціялістів та демократів ідея української великодержавности не знаходить належного розуміння та викликає навіть нарікання, що український націоналізм стає на шлях імперіялізму. Ці обвинувачення звичайно не мають під собою підстав, бо український націоналізм не намагається поневолювати Поляків або Румунів чи Росіян, а лише стреміти збройною силою вигнати окупантів з наших земель та намагається, щоб українська нація стала могутною, заможною та культурною. Українські демократично-соціялістичні ґрупи ще й далі знаходяться в полоні московсько-польської політичної ідеольогії або під впливами ріжних інтернаціональних утопійних світоглядів, а тому саме їм важко зрозуміти, що українська нація стане пануючою лише через утворення власної могутньої держави. Тим більше, що українська нація має для цього всі необхідні господарські ресурси.

Я дозволю собі коротенько зясувати це дуже важливе питання. Для цього я порівняю природні богацтва Радянської України з деякими иншими европейськими державами. Так, нині добувають вугілля, залізної руди та нафти, а також продукують заліза та сталі:

Німеччина коло 300 міл. тон вугілля, 9 міліонів тон руди, 12 міл. тон заліза, 15.5 міл. тон сталі. Франція 60 міл. тон вугля, 80 міл. тон руди, 10.5 міл. тон заліза, 9.8 міл. тон сталі. Чехословаччина 34 міл. тон вугля, 1.4 міл. тон руди, 1.3 міл. тон заліза, 1.5 міл. тон сталі. Польща 40 міл. тон вугля, 0.4 міл. тон руди, 0.6 міл. тон заліза, 1.2 міл. тон сталі та 0.8 міл. тон нафти. **Україна 27 міл. тон вугля, 4.5 міл. тон руди, 2.8 міл. тон заліза і 2.6 міл. тон сталі.** Росія 7.8 міл. тон вугля, 2.5 міл. тон руди, 1.1 міл. тон заліза, 1 міл. тон сталі і 1.2 міл. тон нафти.

Як бачимо, у порівнанні з Німеччиною та Францією Україна є ще бідною країною, але инші держави навіть тепер не можуть похвалитись якимись значними перевагами. Крім того Україна має можливости протягом короткого часу значно побільшити добування вуґілля, руди та нафти, а також продукцію заліза та сталі. Так вже через пять років по виробленому радянською владою господарському пляну Радянська Україна в 1933 р. буде добувати вугілля 52 міл. тон та залізної руди 10 міл. тон, продукція заліза піднесеться до 6.6 міл. тон, а сталі до 6 міл. тон. Цілком зрозуміло, що Суверенна Україна буде розвивати продукційні сили ще швидчим темпом, так що протягом 10—20 років дожене принаймні Францію, а може почасти й Німеччину. Не треба також забувати, що ґалицька нафта (нині здобувається всього 0.8 міл. тон) та кубанська (коло 2 міл. тон) відійдуть до України. Щодо Росії то вона без північно-кавказької та бакинської нафти (остання дає тепер 6 міл. тон) добуває всього 1.2 міл. тон нафти й дуже мало вугля та залізної руди, а через це й продукція заліза та сталі менша за чехословацьку. Звичайно Росія згодом налагодить добування вугля чи руди у Сибіру та на Уралі, як також піднесе продукцію чавуну та сталі. Проте вона довгий час буде позаду України, що дає велику перевагу нашій батьківщині, поки українська державність не стане на ноги. Взагалі Росія з 80—90 міл. населення буде у господарському відношенні слабіщою за Україну, як нпр. Бразилія зі своїми великими просторами та населенням (40 міл. душ) не може конкурувати зі значно міцніщою з господарського боку Арґентиною, що має всього 14—15 міл. населення. Мало того, ми певні, що в будуччині Суверенна Українська Держава розвине своє господарство до таких розмірів, що хіба Великобританія та Німеччина будуть дорівнювати її силі. Тепер навіть богатьом Українцям здається це утопією, а тимчасом хто міг припустити, що Злучені Держави, колишня кольонія Англії, стануть через сто років наймогутнішою та найбогатшою країною світа. Адже досить лише порівняти Злучені Держави з Великобританією, щоб переконатися у господарській перевазі Злучених Держав.

Я певний, що також Суверенна Соборна Україна можливо на початку за допомогою якраз з американського капіталу дуже швидкими кроками піде вперед і протягом 20—30 років стане принаймні індустріяльно-аграрною країною, цебто тоді лише коло 50% населення України буде живитися з хліборобської продукції, а решта працюватиме у промисловості, торзі, транспорті та всяких службах. Для цього індустріялізація нашої батьківщини повиннаб відбуватися зовсім иншим темпом як це ми маємо нині на Радянській Україні, де за браком капіталів та на ґрунті кольоніяльної й антиселянської господарської політики Москви скількість безробітних все побільшується (особливо на селі, де тепер є коло 2 міл. зайвих робучих рук), а інтенсифікація хліборобства провадиться так пиняво, що совітська влада, щоб розвязати проблєму аграрного перенаселення, має намір протягом ближчих 5 років коло 150—160 тисяч українських селянських господарств (цебто коло 800 тисяч душ) переселити до Сибіру на Далекий Схід та до Середньої Азії. Суверенна Соборна Україна буде тоді так індустріялізуватися, щоби протягом певного часу 3—4 міл. бідних селян знайшли собі працю поза хліборобством, щоби скількість робітників, ремісників тощо побільшилася в 4—5 разів, цебто піднялась з 2.5 міл. до 10 міл. Тоді ми зліквідуємо не лише сучасне безробіття по містах, а розвяжемо радикально також проблему аграрного перенаселення. Бо відповідно інтенсифікувавши сільське господарство, Україна зможе піднести добробут селян-хліборобів до таких розмірів, що відпаде потреба у переселенні селян за межі України, що для нас взагалі уважається шкідливим та небажаним. На ґрунті індустріялізації скількість селян хліборобів значно зменшиться, самі селянські господарства зміцніють, а крім того через машинацію та підвищення аґрикультури хліборобство досягне европейського рівня. Не треба забувати, що нині на українських землях з одного гектара збирається всього 9—10 сотнарів хліба, що на ґрунті певних заходів можна буде піднести врожай до 18—20 сотнарів, цебто подвоїти хліборобську продукцію. Отже український державницький рух, що все захоплює ширші верстви українських мас, має перед собою величезну, титанічну працю. Велике завдання вимагає богато сил, напруження й жертв. Українська нація до слідуючого періоду боротьби готується увесь час, не зважаючи на всі перешкоди її ворогів.

(Конець)

НА ТЕМИ ДНЯ.

КІНЕЦЬ ЩЕ ОДНОГО ВЕЛИКОГО БЛОФУ.

Багато галасу робили большевики біля жидівської кольонізації на Україні та Кримі. Як звичайно, вони одним почерком свого червоного пера „розрішили велику проблєму" й посадили Жидів на землю, щоби за 24 години з крамарів, шевців та кравців поробити хліборобів. Та з великих большевицьких плянів, як звичайно, вийшов великий пшик і тепер уже вони самі признають, що нічого не вийшло з їх затії — створити жидівську хліборобську републику на Україні. Посіяний хліб не родить. Жиди, яких так щедро наділила московська комуністична влада українськими землями, самі своєї землі не вміють і не можуть обробити, а тому наймали українського селянина, в якого з рук вирвали ту землю, на котру він чекав сотки років. Не зважаючи на велику грошову допомогу всіх світових Жидів своїм братам на Україні, щоби вони опанували українську землю, нічого не вийшло. Одержані гроші витрачено на наймання Українців-робітників до створених большевиками жидівських куркулів. Подарований їм реманент прийшов у повну неґідність від неуміння ним управляти землі та зберігати його і т. п. Словом, жидівські кольонії на Україні жили й процвітали так довго, як довго вони мали гроші ізза кордону. Та настав час, коли вже й закордонні їх брати переконалися, що вони попалися на комуністичного гака й всадили грубі міліони долярів у безнадійну справу.

Тепер большевицький державний орган, що керував жидівською кольонізацією на Україні, Комзет, скликав представників ріжних жидівських організацій, що опікувалися жидівською кольонізацією, й запропонував їм новий спосіб розвязання питання безробіття серед Жидів. Заступник голови Комзета, Мерешин, заявив, що жидівська кольонізація на Україні не повелася, бо Жидам відведено землі, на яких завжди панує посуха. Тому тепер треба ті кольонії з хліборобських обернути в промислові. Отож на це потрібні нові більші суми грошей, а передовсім треба виробити плян якогось нового устрою тих кольоній.

Взагаліж на тих нарадах стверджено повну невдачу жидівської кольонізації на Україні, бо „навіть і дощ не хоче падати" на ту землю, якої невміють оборобити ті, що вже тисячу років, як покинули хліборобство. Дурневи треба добре гримнутися лобом об стіну, щоби відчути, що вона затверда для його лоба. Так і большевикам з їх „великими проєктами та плянами". Але знаходяться й такі, що їм вірять та ще й гроші дають, як це робили неросійські Жиди.

Н. Н.

Радянська Україна.

(6)

I.

Національний склад робітництва та службовців України.

Тимчасом нині на Україні в особливо тяжкому становищі знаходиться якраз українська нація, складаючи тільки 42.7% міського населення (2,536 тисяч) і аж 87.45% сільського (20,682 тисяч), тоді як Росіяне складають 25.2% міського (1,343 тисяч) і лише 5.68% сільського (1,335 тисяч), а Жиди 22.68% (1,218 тисяч) міського й всього 1.5% сільського (335 тисяч). Решта населення складається з таких меншостей, як Німці, Поляки, Молдовани, Греки, Болгари, Татари, Чехи, Білоруси, Цигани, тощо, які живуть переважно по селах (коло 1.5 міл.) та у невеликій скількости по містах (коло 200 тисяч). І от **Росіяне та Жиди,** складаючи разом тільки коло 15% всього населення (Росіяне 9.5% і Жиди 5.4%) України завдяки тому, що вони разом творять 47.7% (Росіяне 25.2% і Жиди 22.68%) міського населення взагалі, а зокрема більшість населення великих українських міст та богатьох промислових центрів **захопили владу на Україні в свої руки й панують над міліонами українських селян та робітників, які складають 80% всього населення і коло половини міського.** Сталося так тому, що за царських часів українське міське населення України, а також промислове робітництво у значній мірі обрусіло, крім того воно звикло части задніх та плентатися у хвості Мокалів або Жидів, які до того у великій мірі теж зрусифікувались і допомагали поширенню російської культури на Украіні.

Жиди, як відомо, прибули на Україну ще за часів польського панування, а тому й досі живуть переважно на Правобережі, захопивши в свої руки торг і ремесло. За останні роки вони з місточок та малих міст перебрались до більших центрів. Деяка частина з них за 10 років навіть переселилася з України та Білорусі до Росії, так, що тепер там на пів міліона Жидів більше, як було перед революцією. Проте ще й нині їх найбільше на Україні (півтора міліона душ), тоді, як в Росії всього 700 тисяч, а в Білорусі около 500 тисяч. Можна гадати, що з часом Жиди й далі переносситимуться з України до Московщини, так, що відсоток Жидів на Україні мабуть буде все зменшуватися.

І навпаки, скількість Росіян, які почали прибувати на український терен переважно в XIX ст., кольонізуючи головним чином мало заселені тоді південні землі України, а також в ролі аґентів московського капіталу та влади (купці, урядники та службовці, тощо), **ще й тепер збільшуються. Бо вони й тепер прибувають, як російські культуртреґери та ще в більшій скількости в якости робітників та службовців, захоплюючи на Україні в свої руки ріжну працю та всякі служби, як то було й за царських часів.**

Отже не дивно, що з усіх членів профспілок, цебто з усієї скількости (коло 2 міл.) робітників та службовців Українці складають тільки 49.8%, а Москвини 31.6% та Жиди 12.8% (решту 5.8% складають инші меншости). Цебто відсоток Українців службовців та робітників далеко нижчий, як відсоток всього населення (80%), а відсоток Росіян значно вищий (всього населення 9.5%, а робітників та службовців аж 31.6%). Таксамо й відсоток Жидів, особливо службовців, а по части й робітників, теж вищий (12.8% супроти 5.4% населення). Якщо розбити робітників та службовців на окремі ґрупи, то національний склад їх буде такий: серед робітників землі та лісу Українці складають 74.5%, Росіяне 16.4%, Жиди 2.9% й инші 6.2%; серед промислової ґрупи Українці складають 41.6%, Росіяне 40.6%, Жиди 12%, инші 5.8%. У транспорті та почті є Українців 64.6%, Росіян 25.8%, Жидів 25%, инших 6.3%; у ґрупі розумової праці Українці складають 52.4%, Росіяне 20.7%, Жиди 21.4%, инші 5.5%, нарешті в ґрупі комунального господарства та народного харчування Українці складають 52.7%, Росіяне 29.6%, Жиди 11.6% й инші 6.1%.

Як бачимо, у першій ґрупі Росіян, а особливо Жидів, не богато, бо працювати в полі або в лісі не легко. У другій ґрупі Жидів вже більше (їх особливо богато між шкіряниками, а саме 48.6% усіх робітників, і поміж кравцями 28.6%; поміж иншими професіями Жидів значно менше, нпр. поміж гірниками всього 0.5%. Не так богато Жидів також у останній ґрупі та особливо в транспорті. Зате у ґрупі розумової праці їх нараховується аж 21.4%, цебто більше ніж Росіян. Зокрема поміж совітслужбовцями Жиди складають 22%, Росіяне 20%, а Українці 51.9%, поміж медично - саніт. персоналом Жидів 27%, Росіян 25%, Українців 41.8%, поміж робітниками освіти Жидів 12.2%, Росіян 17.2%, Українців 64.9%, нарешті поміж робітниками мистецтва Жидів аж 39.8%, Росіян 31.4%, а Українців тільки 23.7% (инші нації у всіх тих профспілках складають пересічно 5-6%). Цебто з усіх ґруп праці Жиди займають найбільше розумову працю.

Навпаки, Росіян найбільше всього в промисловій ґрупі, у ґрупі транспорту й в останній комунальній. Особливо богато Росіян поміж гірниками, де вони складають 58.6% усієї скількости (Українці 35.7%, Жиди 0.5%, инші 5.2%), поміж будівельниками (Росіяне 44.3%, Українці 41.3%, Жиди 12%, инші 4.6%), поміж металістами (Росіяне 27.8%, Українці 48.6%, Жиди 14.1%, инші 9.5%). Не треба також забувати, що металісти та гірники складають більшу половину всього промислового робітництва, що у транспорті теж працює велика скількість робітників Росіян. Тому не дивно, що Росіяне складають нпр. більше як 50% усього робітництва у Луганській та Сталінській округах, коло 30-40% у дніпропетровській, одеській, миколаївській, та навіть харківській округах. Тоді, як Жиди складають у білоцерківській та бердичівській округах коло 35%, а у дніпропетровській та одеській коло 30%. Взагалі на південній Україні за час розвитку української індустрії та капіталізму ще за царських часів по містах та промислових центрах скупчилася велика скількість Росіян робітників, службовців та всякого иншого люду, так, що у 10-півден. округах, скількість українського населення виносить пересічно тільки коло 50-60%, а відсоток українських робітників лише 25-40% усього тамошнього робітництва. У 10 инших округах українські робітники складають 50-60%, у 14 округах 60-75%, а в сімох більш як 75%.

Таким робом українських робітників окрім першої ґрупи, де вони складають майже 75%, найбільше поміж цукровиками (68.4%), папірниками (59.4%), хеміками (48.6%), деревообробниками (45.3%), металістами (44.9%) та будівельниками (41.3%) у промисловій ґрупі, поміж залізничниками та почтовиками (69.1%) у третій ґрупі, поміж робітниками освіти (64.9%) і совробітниками (51.9%) у ґрупі розумової праці та поміж харчовиками (58.2%) в останній ґрупі. Разом по всіх ґрупах (без наймитів, яких нараховується коло 400 тисяч та без працюючих у кустарно-ремісничій промисловости, яких в 1926. р. було коло 600 тисяч) українських робітників в 1926. р. нараховувалось коло 650 тисяч, Росіян коло 450 тисяч, Жидів 110 тисяч та инших неповна 100 тисяч. Таксамо з усіх службовців України в 1926. р. Українців було коло 300 тисяч, Росіян до 150 тисяч, Жидів 120 тисяч та инших около 50 тисяч.

Цебто на полі праці та служби сучасне становище мало чим ріжниться від того, яке було до революції. А це тому, що совітська влада перебрала в свої руки старий державний апарат, що складався й раніше на половину з неукраїнських елементів (переважно Росіян), а за 10 років панування Совітів склад службовців у великій скількости заповнився також Жидами, які заступили також значну частину Росіян-емігрантів, тощо. **Щож до робітників, то великий відсоток Росіян пояснюється тим, що головні трести, як загально-союзні установи, велику скількість робітників набирають в Росії ще й тепер (нпр. на будові Дніпрельстану більшість постійних робітників складають Росіяне).** Крім того загальносоюзні комісаріяти теж стягають на Україну значну скількість робітників та службовців з Росії.

(Дальше буде)

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

СИРАКЮЗ, Н. Й.

Чому мовчите?

Можливо, що оцей запит може терпкий і не до смаку що звичайний чорнороб ставить такий запит до наших священиків такими простими словами: **Чому мовчите?**

То прошу, вибачайте, але цей запит має значіння й прошу його приняти **не як критику, не як напад, але як просьбу, як апеляцію в обороні наших дорогих, ніколи не забутих народних геройських святощів.**

По великій крівавій Світовій Війні всі народи відітхнули свобідно. Вони обмивають кров, гоять свої рани й у них перестали блищати сльози в очах. Инші народи зачали нове життя, гейби віджила на весні природа.

Лише наш український народ, по невдачі наших визвольних змагань, не має відпочинку й кров дальше проливає, рани не гояться, а на очах не висихають сльози. Нависла темрява над нашим народом. Ляхи обсіли нашу Рідну Землю й ніби саранча пажерлива грабують, нищать все, що українське, почавши від земних багацтв і скінчивши на просвіті та релігії. І цього їм замало, а тому вони беруться за нищення наших святощів — могил поляглих героїв Української Галицької Армії.

Вже минуло кілька тижнів, як була поміщена у „Свободі" допись під заголовком: „Розриті Могили". Сумна це й нечувана вістка. Не хочеться прямо вірити, щоби до чогось подібного могла допуститися людина, й ще до цього католицької віри. Жах огортає, волос стає дубом на голові, а тілом дрож переходить, гейби електрична струя, коли читати про ці звірські, дикунські ляцькі вчинки. **А чи до наших священиків не дійшли оці сумні вісти? Чи може наші отці позатикали вуха, або не хочуть нічого чути?** Чи не слід було запротестувати проти ляцьких варварів? **Чиж не є обовязком отців духовних** стати в обороні віри й наших дорогих святощів? Тут уже не політична справа й не можна говорити, що, мовляв, це не наше діло, бо до політики неможливо мішатися священикови. Отці духовні повинні й малиб запротестувати проти ляцьких знущань над тлінними останками вірних української греко-католицької церкви. Наше священство не повинно дрожати перед нашими ворогами, бо коли воно так далі буде поводитися, то з певністю це вийде на шкоду як для священства, так і для самої церкви, бо коли польські священики можуть в проповіди закликати до бою „пшеців гайдамакуф", то нашим священикам також вільно закликати до оборони всього нашого рідного.

Доки, чого і за що кланятися Ляхам і їх розказів слухати? Чи за це, що наш нарід кормить своїм хлібом усіх тих ляцьких круків, що обсіли нашу землю? Чи за це, що наш нарід працює ніч і день у крівавім поті на ріжних посіпак для їх вигоди? Чи за це, що тюремні мури пересякли кровю нашого народа? Чи за це, що наш нарід Ляхи зневажають на кождім кроці й відмовляють йому всіх прав на рідній землі?

Хіба за все це наш нарід має слухати розказів своїх ворогів та їх посіпак і за них молитися й їм кланятися, бо того хоче Варшава.

Наші священики не повинні нарікати, що наші люде тратять віру, бо в такій нужді, в такій неволи, як наш нарід знаходиться, й святий не мовчав би. Отож треба ставати до активної праці, до оборони, до помочи свойому народови вирватися з неволі, а не збувати всієї народної кривди, котру завдають нам вороги, мовчанкою, бо ця мовчанка пособляє ширенню поміж нашим народом атеїзму. А друга причина се та, що наш нарід має змогу бачити, як у других народів священики стають в обороні свого народа й народних справ. Цього він домагається й від своїх отців духовних. Страху не повинно бути за втрату ласки Риму чи Варшави, бо від них ласки жадної ми не маємо, лише хіба таку, що самі платимо на батоги, щоби нас ними били-поганяли.

Проч з варварами! Проч з заволоками! Хай живе вільний український нарід від Карпат по Кавказ!

Г. Туркевич,
бувший стрілець УГА

СПОРТ ТОМУ 2,500 ЛІТ.

Коли дивимося на старинні мармори чи гарні фризи на грецьких і римських возах, мусимо пізнати, що наше століття, століття спорту, як його радо називають, це лише наслідування цих давніх часів, які дали нам у мистецьких памятках Греція і Рим.

Греки були безсумніву „спортсменами" в неменшому від нас значінні, любили спорт і розуміли його виховуючу ролю. Знали, що може людське тіло, коли людина вправляє, знали теж границі фізичної спроможности та ніколи не посували замилування до тих екстраваганцій, яких повно в нинішньому спорті. Знали, якими засобами доходити до фізичної досконалости, чого доказом є м. і., що знали дуже добре масаж. Від „тренерів-вихователів" переняли це знання старинні лікарі. Гіпократ, батько медицини, вчив уже, що гострий масаж звязує тіло, сильний — робить його струнким, а лагідний причиняється до товстіння.

Старинний спорт не був, як нині думають, лише заняттям мужеської молоді. Спартанський законодавець **Лікурґ перший уложив закон про участь дівчат в олімпійських змаганнях, а Плятон боровся за це, щоби дівчата допустити до суперництва зі змагунами.** Була навіть **„Жіноча Олімпіяда"**, зв. Герае, присвячена матері болів, богині Гері.

Тодішні судді й арбітри держали в руці довгу різку, якою нераз добре вдаряли учасників ігор чи змагунів, які занадто піддавалися темпераментові. Нераз змагун сходив із стадіону зі синцями від ударів строгого судді.

В спортових змаганнях старинної Греції „рекорд" відграв підрядну ролю. Глядачі звертали передовсім увагу на досконалість виконання, гармонію руху, плястику. А глядачі були знаменито обізнані з атлетичною технікою.

Найліпшим із усіх змагунів був **Діяґор.** Уже батька та діда його оспівував поет Піндар як знаменитих атлетів. Усі три Діяґорові сини, Дамаґет, Акесіляй та Доріевс, вславилися також як змагуни. Переказ каже, що коли два Діяґорові сини осягнули побіду, в признанні великої заслуги для свого батька, взяли його на руки та при одушевлених окликах глядачів обнесли двічі довкола стадіону (грища).

„Не нас, а його прославляйте — Спартанці!" — кричали.

Було це 464. року перед Христом.

Одна з Діяґорових дочок мала також сина **Пейзідора,** що прославився як знаменитий змагун. Його мати була геройкою дуже на ці часи голосного спортового „скандалу". Вона хотіла товаришити синові підчас боротьби, яка мала розігратися з дуже сильним противником. Тому **переодяглася за мужчину** та вдаючи тренера, разом із сином вийшла на стадіон. Це було строго заборонене. Родині змагуна, а головно жінкам не вільно було бути там. Греки видно добре розуміли, що присутність люблячої матері може зле вплинути на психічний стан атлета. Підчас боротьби схвильована мати зробила загальним захватом занадто нагальний рух і зрадилася. Грозила їй смерть на основі судового присуду. Вийшла ціло лише тому, що належала до такого славного роду.

Ця пригода вплинула на зміну регуляміну, який наказував, щоб і тренери виходили на арену голі.

Всі спортові гри в Греції вже від 720. року перед Хр. відбувалися наго. Щойно пізніше змагуни привязували в поясі легку опояску.

Давні Олімпіяди мали славних людей, як пр. нині мають бігуна Нурбі, а скакуна Еврі.

Леонід із Родосу тричі побідив на Олімпіядах у коротких бігах у повній зброї. Біг около 180 метрів. Шість разів побіджував спартанець **Гіпостен** у боротьбі, яку нині називають грецько-римською, а найбільшу славу і популярність здобув **Кімон із Атен,** що побідив у бізі квадриг (кінні перегони), все з тим самим запрягом.

Нарід так дуже цінив і шанував олімпійських побідників, що за життя ставив їм памятники. Діяґорові, який був присутній при побіді своїх синів, говорили звідусіль: „Можеш умирати, щасливий чоловіче, нічого гарнішого не зазнаєш у житті!"

Були теж і траґічні випадки, коли побіду переплачували смертю. Так згинув **Арехіон,** що піднімав завеликий тягар. Тіло його увінчали лавровим вінцем, як того славного вояка маратонського, що приніс вістку про побіду Греків над Персами та впав мертвий, перебігши 40 км.

Одначе грецькі атлети ще й тим були славні, що не лише фізично були досконалі, але взагалі були образовані.

Опій заступає гроші.

В західнім Китаї, де злото й срібло належать до рідкости, послугуються в багато місцевостях опієм. Коли отже Китаєць вибирається в дорогу, то бере зі собою опій та продає з цього за кождим разом стільки, скільки потребує на прожиток. Навіть студенти, які їздять до Пекіна, вживають опій замісць грошей.

Туреччина танцює.

Відчасу, як турецькі горожане заступили традиційні фези капелюхами, а гареми зовсім виеманципувалися, ціла Туреччина розтанцювалася. Дансінґів там тепер більше як салунів, не згадуючи нечисленні салі для танців, заімпровізовані на скорі. В моду ввійшли дансінґи на малих кораблях. Найбільша турецька корабельна компанія ввела тепер прогульки з Царгорода до Смирни, котрих головною атракцією є дансінґ. Конкуренційна компанія уладжує подібні прогульки по морі Мармара.

—o—

Відкопали печеру Кумейської Сибілі.

Професор Маюрі, який веде розкопки в Помпеях, подав італ. ґазетам цікаві подробиці про вислід своїх праць. Він сподіється, що печеру Кумейської Сибілі (на Капітолі в Римі) вдасться йому відтворити в її первісному виді. Вже відкрито більшу часть печері. Підчас нападу східних Ґотів на тому місці в часі облоги візантійським полководцем Нарзом побудували були сильні укріплення, щоби печеру охоронити перед неприятелем. Печера довга на 200 метрів, висока 20 метрів. На стінах є назвища жрекинь, які були на службі Сибілі. Сподіються відкопати й престіл (жертівник), на якому Сибіля й її жрекині виконували свої обряди. Коли відреставрують цю археольогічну памятку, освободять вхід від маси грузу, то довкола засадять лаврові дерева, щоби відновити гай, про який згадує поет Вірґіль.

—o—

Відколи люде числять на години?

В самих початках люде числили час із довготи тіни. В 5-ому столітті перед Христом почали вже старинні Греки числити час при помочі водяних годинників. Годинники ці були так побудовані, що за якийсь час означена скількість води скапувала вузесеньким отвором. Годинники ці були такі чуткі, що можна було ними мірити навіть удари бючки (пульса). В сполученні з таким водяним годинником славний грецький фільософ Плято побудував автоматичний будильник. Тоді менше більше приняли означення часу „година" й поділ на години. Перший раз означення часу як години находимо в Арістотеля, а саме в його гомеричних проблемах. Введення години послідувало меньшбільш за часів Олександра Великого, отже в 4-ому столітті перед Христом.

НЕ ЗАБУВАЙТЕ ЗА СИРОТИНЕЦЬ-ЗАХИСТ У. Н. СОЮЗА.

НЕХАЙ ЧОРТ ПОБЕРЕ ТІ ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ!

У форті Едемс, на долішнім Місісіпі, стоїть нагробник з таким написом:

Ін меморіям
НОЛЕН
четар армії Злуч. Держ.
Мир з Тобою!

Ця камінна брила, під якою нема впрочім гробу, завершує лиху долю людини, що втратила найдорожчі цінности життя: рідну стріху, батьківщину, родину.

Ця брила поставлена в память чоловіка, якого кинули 11. травня 1863 р. на морське дно. Цей, що його кинули в море, це був четар американської армії, Пилип Нолен.

Був він сином фармера з Тексасу, жив там оподалік всякої культури, збував найрадше час на хребті зловленого власною рукою дикого коня, або з Індіянами та кавбоями.

Будучи дитиною природи, не мав він виробленого почуття товариськости, любови до вітчини й держави. В такому стані звербували його 1804 року Злучені Держави. Не любов до вітчини, але молеча сила й жадоба авантур пігнали його до війська. Та якраз зі вступом Нолена до війська запанував короткий мир.

Полковник Бер хотів цю хвилю використати для себе й відірвати від Злучених Держав частину території та назвати її „Цісарство Південних Держав". Число його приклонників зростало, а між ними находився й молодий Пилип Нолен.

Ізза нетерпеливости почали заговірники акцію заскоро. При виправі на Ню Орлієнс, що мав бути столицею „цісарства", попала більша часть ворохобників разом з полковником Бером в руки правительственного війська. Між полоненими находився і Нолен.

Правительство уважало це повстання несеріозним і повелося з полоненими дуже лагідно: полковник Бер був цілком увільнений, а кількох молодиків, між ними й Нолен, мали отримати дуже малу кару.

Предсідатель військового суду у форті Едемс, старий уже генерал, запитав Нолена, чи має ще дещо сказати в справі свойого оправдання. Запальчивий молодець ударив кулаком у стіл і кликнув: „Нехай чорт побере ті Злучені Держави! Я хотівби про них ніколи нічого не чути!"

Між старшинами повстало обурення. По короткій нараді оголосив предсідатель вирок. Товариші Нолена отримали легку кару. Звернувшися до Нолена, сказав предсідатель: „Вас засуджується, тому, що це було ваше бажання, щоб ви ніколи не чули нічого про Злучені Держави". Нолен усміхнувся глумливо; він ще не похопив цього жорстокого вироку.

Дня 23-го вересня 1807 р. привели Нолена на поклад корабля „Навтілус-а". В приказі до лінійного капітана стояло між иншим таке: „Весь персонал на кораблі мусить безуслівно знати, що Нолен не сміє ані нічого чути, ані бачити про свою батьківщину, чи то з бесіди, чи з ґазет. Рівнож не сміє він бачити чужої землі. Зрештою бажає правительство, щоби він ніколи не побачив своєї батьківини, якої він відрікся".

Його каюта мала непрозорі вікна. Коли находився корабель далеко посеред моря, то Нолен міг проходжуватися по покладі корабля. Він отримував ґазети й книжки, за виїмкою статей, що відносилися до Злучених Держав.

Коли по упливі кількох місяців перевели Нолена в инший корабель, то він уже зрозумів свою кару.

На диво зжився він з своєю судьбою. Ним заволодів спокій і відданість. Він не старався навіть довідатися про те, що йому було заборонене. Одного разу читали моряки твори Вальтера Скота. І на Нолена прийшла черга. Він читав:

„І кождий червонітиме,
Хто сказать не може:
Родимий краю,
Тебе я витаю!"

Всі моряки бачили, як Нолен поблід. Але він читав дальше:

„Кому серце не забється,
Коли домів повернеться
З чужих, далеких берегів?
Чи є такий? Підляк він бідний!
Не втішить його й церкви спів,
І ранґа, слава, роскіш і вигода
Висміються з тебе, ти, дурню
[негідний!"

Після цього зірвався він нагло, застогнав, кинув книжку в море й побіг до своєї каюти. Місяцями його ніхто не бачив. Але пригода на морю освободила його з цеї муки. Його корабель стрінувся з англійським, який отворив сейчас огонь на Американців. Гарматне стрільно поцілило батерію, забило старшину й частину мужви. І американська гармата замовкла.

Тут зявився нагло Нолен, перебрав без приказу командування, направив сам гармати і прогнав у кількох хвилинах Англійців.

Це найсвітліша хвилина його життя. Лінійний капітан зявився у Нолена, подякував йому, віддав йому шаблю, кажучи: „Хто вам більше винен, нехай вам сам заплатить". Цим думав він батьківщину. Проблиск великої радости перебіг Ноленом. Це був останний раз в життю Нолена, що він тішився. Лінійний капітан не отримав ніколи відповіди на свій звіт про хоробре поведення засланця. Для нього не було спасення від проклону з 23 вересня 1807.

Чи може збагнути собі читач послідну просьбу Нолена?...

Темна ніч. Гремлять громи, лютує буревій. Дощ паде. Хвилі кидають корабель немовби соломкою. Стійка на щоглі бє в трівогу, ціла залога стоїть у поготівлі.

В долішній каюті лежить на смертній постелі 80-літний старець. Біля нього лінійний капітан, що передав свій обовязок другому, бо йому прийшлося сповнити просьбу того, на якім тяжів проклін батьківщини, завинений неуміркованою буйністю молодости. Лінійний капітан начеркував умираючому образ розвитку Злучених Держав, але замовчав, що тепер у батьківщині в повнім розмаху горожанська війна.

Ось Нолена заповіт: „Поховайте мене в морю, яке стало мені батьківщиною і яке я любив. Коли правительство має ще трошки поваги перед просьбою покійника, то хай поставить мені в память скромний камінь у форті Едемс, де почалася моя нужда".

У нас багато таких, що не хочуть знати про свою рідну землю. Ми не маємо засобів, щоби примінити їх до таких людців так, як це зробили Американці з Ноленом. Але консеквентний бойкот в суспільному життю буде всеж таки з часом причиною того, що ряди хитких елементів будуть меншати. Любов до рідної землі треба вщіплювати добрим словом і приміром; але воно ніколи не пошкодить, коли над головою раба висітиме авторитет — бук. А тим буком може бути під сьогоднішню хвилю бойкот.

С. П.

ДВА ПОГЛЯДИ.

МІЦКЕВИЧ І ЛІБЕЛЬТ*)

Момент з польської історії.

В 1847 р. значна частина тодішньої великопольської інтеліґенції на чолі з Лібельтом опинилася в моабіцькій вязниці під замітом приналежности до заговору Мирославського. Так Лібельтові, як його товаришам закидував акт обвинувачення злочин державної зради, поповнений наміром відірвати Великопольщу від Німеччини.

Вязням загрожувала кара смерти. Міцкевич, який тоді жиз у Парижі, як перший з синів свого народу був про події в Польщі знаменито поінформований. Та опінія його щодо цього зриву була відємна. В одному зі своїх листів називає він його щонайменше безплідною авантурою, а в кілька місяців пізніше, 18-го жовтня 1847 р., пише до своєї приятельки Констанції Лубенської, котрої син теж був у вязниці, лист, в якому закидає, що відразу до сповіди прикривають викрутами. До листа долучив Міцкевич свій „проєкт оборони", який Лубенська потайки доставила Карлові Лібельтові до вязниці. В цьому проєкті Міцкевич радить вязням признатися до поповненого злочину, жалувати і відкликатися до ласки пруського короля.

Що мусіло діятися в серці і в душі Лібельта, коли він самітний читав Міцкевичівський проєкт оборони в вязничній келії? Йому, який не знав компромісу з власною совістю, предкладають витягнути руку до короля з жебрацьким проханням о помилування; йому, якого досмертна товаришка життя, в листах, писаних до вязниці, висловлює радість і щастя з того приводу, що Бог дозволив йому терпіти і вмерти за дорогу батьківщину?

Ні, таких пропозицій він не приймає.

І Лібельт відписує К. Лубенській довшого листа, в якому з обуренням відкидає проєкт оборони тай виясняє свій погляд в тому напрямі.

„По мойому, таке признання булоби з огляду на себе дурницею; з огляду на власний край, до якого належить моя особа, легкодушним її марнуванням; з огляду на инших — нерозсудливою чванькуватістю...

„Але таке признання булоби навіть гріхом, тому, що кожний, переступаючи поріг вязниці, переступав його з обовязком, з присягою, нічого не зрадити. Цю присягу розвязувало тільки само повстання, а ніякий инший привід розвязати її не міг! Чиж у людини торжественне слово, присяга, зложена братам і вітчині, не має мати жадної вартости? Хто зламав її з слабости, зі страху, цей поблудив, згрішив, та гріх цей йому вибачать, бо не всі герої, але хто її хоче зламати з розмислом, цей в моїх очах підлий, дурак і зрадник.

„Чи з нами скінчилась і наша справа? Чиж шлях таємних організацій не все ще буде цим самим шляхом, яким, коли не ми, то инші мусітимуть іти? І ми тому, що нас, перед часом зраджених, зловили, маємо виспівати все як баби? Чому? Щоби почванитися перед світом, що ми вищі понад обовязуючу присягу, що топчемо її публично ногами? Чому? Щоб дати клич і будучим поколінням, що коли кого всадять у діру, то він як трус має сейчас до всього признатися? Сором тим, що так поступають! Мовчи як мур — це твій обовязок. Випирайся, коли мусиш говорити, бо це твій обовязок, бо стоїш перед ворогом, не перед своїм суддею, бо ворог цей тільки чатує на твоє признання, щоби тебе засудити і видерти батьківщині і твоїм. А що нам велять чинити ці люде зза кордону? Признайся, кличуть вони, а відтак здайся на ласку благородного монарха, а він вас, засуджених на смерть, або вічну вязницю, в своїй доброті власкавить! Не знаю, як вас назвати, вас, що нам таке дораджуєте, бо не знаю, чи дивуватись вашій глупоті, чи вашому блазенству!

„Якщоб ви нам дораджували: признайтесь уже засуджені, відкиньте ласку короля і йдіть на шафот, бо ваша кров буде сімям волі, муки вашої вязниці зародками волі батьківщини, то я розумівби вас, бо розумію кожне мучеництво.

„Але коли ви дораджуєте: дайте засудити себе на смерть для слави, а відтак вижебруйте свободу і ласку в того, що вам цю свободу видер і вас гнобить, то погорджую вами, труси-дорадники!

„Лишіть нас у спокою і бережіть себе самих, ви всі прихильники панської ласки і ви, що хотілиби попеститись муками братів ваших — ми дамо собі раду без вас.

„Це до тих, що таку раду давали Вам, Шановна Добродійко, щодо нас. Колиж такий мій погляд, то з цього випливає, що не можу прихилитися до думки Шановної Добродійки щодо її сина.

„Мати Полька хай загріває сина, щоби йшов на мечі й стріли, а навіть на шибеницю, коли йде про те, щоби відкупити край коханий; але мати Полька хай не наклонює сина, щоби як підлий трус ламав присягу, дану братам, і признанням складав морально перед ворогом збрую, а опісля жебрав у нього ласки. Може цей мій погляд не припаде Вам до вподоби, Шановна Добродійко, але Ви його домагалися.

„Висловив я його з цілою щирістю, що її я довжний приятельці, яку шаную і поважаю".

„Новий Час".

*) У скороченню за часописом „Вядомосьці літерацке", ч. 51 з 1928 р.

З ЖИТТЯ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ.

„НЕЗАКОННО НАРОДЖЕНА" ДИТИНА.

(І. вечірня школа робітничої молоді на Петрівці).

Історія вечірньої робітничої школи молоді на Петрівці надзвичайно цікава.

Комсомольці звернулися до вчительства:

— Так, мовляв, і так — хочемо відкрити школу, народу піде до неї сила... Допоможіть!

— А кошти маєте?

— Ні, не маємо.

— А приміщення?

— Ще нема.

— А навчальне приладдя?

— Теж... нема...

— Що ж ви маєте?

— Дуже багато: непереможне бажання вчитися та віру в учительство, в його допомогу.

І почався стихійний натиск: один молодий, завзятий — від робітничої молоді, другий — спокійніший, але не менше впертий — від учительства. Сотні учнів зявилися на іспит, понад 50 учителів виявили бажання без платні працювати в школі. І працювали сумлінно, дарма, що декому з них доводилося здалека приїздити на лекції.

Ось учитель тов. І. живе на Соломянці, а працює в Пущі, проте ретельно й акуратно одвідує робшколу. Або вчителька з Труханового острова. На Дніпрі скрес, а вона перебирається через річку. На спині торба з ґльобом.

— А що то, тьотю, — питають попутники, — може біле борошно?

— Ніколи, ніколи, товариші, розмовляти, до школи поспішаю...

Учителі казали:

— Нарешті ми знайшли конкретну форму громадської праці, яка нас цілком задовольняє.

І працею довели, що ця школа, яка зявилася в наслідок, може з погляду бюджетного й „незаконного", але чудового співжиття комсомолу та вчительства, — дуже виросла й досить міцно стала на ноги.

Обслідувачі, що одвідували школу, відзначили гарну робітну дисципліну та значні успіхи в навчанні, а тов. Ліберман (із Наросвіти), обійшовши всі ґрупи, мусіла визнати, що ця школа своїм навчанням піднеслася вище за бюджетні, навіть висловила підозріння, чи не взяли, мовляв, до школи учнів із доброю попередньою підготовкою.

Якіж кошти мала ця цікава школа, хто їй допоміг, хто підтримав матеріяльно цей буйний вияв громадської ініціятиви пролетарської молоді та вчительства?

Тсв. Кречетов (із Політосу) на урочистому відкритті школи щиро признався:

— Життя випередило нас, — сказав він, — ми проґавили цю школу, її орґанізували без нас. Тепер нам залишилося тільки їй допомогти.

І з величезним запізненням дали школі аж... 100 карб., тимчасом, як повне утримання 6 комплектів школи коштує на рік 10,800 карб.

Щож, і сто карб. — гроші, хоч від них і тхне отим теплим словом, яке обіцяв пан замісць кожуха.

І управа Робосу, і партосередки робітників Петрівки, і агітпроп колеґії Петрівського РПК, і Окружком та Райком ЛКСМУ ставили питання про допомогу школі. Але, здається, що доведеться ставити його ще не раз, і не двічі, бо хоч школа й набула не абиякого авторитету на Петрівці, хоч робітники по всіх підприємствах у районі й вносили до наказу Міській Раді додаток про допомогу школі, хоч до райкому вже ходить цілими юрбами молодь по інформації — справи першої на Україні вечірньої робітничої школи молоді, як кажуть поети, укриті темними хмарами.

Організатори школи отверто заявляють, що Політосвіта не цікавиться долею школи. Вони розповідають курйозні речі про „методкерівництво" від Політосвіти.

Наприклад, таке: відбувається нарада завів робшкіл. Приходить собі „дядя" й із інспектури Політосу. На порядкові денному „Інформація про стан та роботу школи". „до відома".

Через кілька тижнів одвідує збори другий інспектор. Знову на порядку денному „Інформація про стан та роботу школи". Потім третій, четвертий... і на всіх засіданнях та сама „інформація" й те саме „до відому".

Інспектори не знають, що з них хто робить і через те безнадійно повторюються. Програми опрацювала сама школа, наділила їх і иншим школам.

Але ще гірша справа з коштами. Якось воно так трапилося, що відкриваючи зовсім нові комплекти з вакансами при инших робшколах, Політосвіта зовсім забула про Петрівську, покищо єдину в районі робшколу, яка, знову нагадую, є найцікавіший вияв громадської енерґії та ініціятиви робітничої маси. В бюджетнім пляні на 1929—30 шк. рік ми не бачимо цієї школи.

Як це так сталося, що школа, культурно-політичну вартість підтримували партійні, комсомольські орґанізації й сама Наросвіта, а ЦК ЛКСМУ визнав за найкращий тип вечірньої школи для робітничої молоді, — ця школа опинилася, скажімо фіґурально, за бортом політосвітнього корабля?

Оце тривожне запитання турбує і тих 180 учнів, що вчилися в школі торік, і ту масу нової молоді, що енерґійно атакує РК комсомолу на Петрівці, хвилює воно й учителів та й всю трудову суспільність.

Хотілосяб думати, що на це справді є поважні причини, бо якось не віриться, що школа має бути сиротою тільки через те, що народилася вона серед молодого робітничого виру, а не в шухляді затишного кабінету Політосвіти.

Керівники школи кажуть, що ще й тепер є вихід. Вони пропонують забезпечити Петрівську робшколу, переґрупувавши сітку додаткових рівнобіжних ґруп по инших школах.

Одне слово, вони вірять, що школа не вмре. Віримо й ми, нагадавши до речі й культвідділові ОРПС, що він у справі допомоги цій школі так само не повинний, як і новонароджене голубя, дарма, що майже всі учні — члени профспілок.

В. Колодуб.

(„Пролетарська Правда", Київ).

DO YOU KNOW WHY - - - You Can Get a Lot of Exciting Exercise Doing Gardening? Drawn for this paper By Fisher

